

JOODSE WETENSWAARDIGHEDEN UIT HET FILMFESTIVAL VAN CANNES

**VAN ONZE VERSLAGGEVER TER PLAATSE,
HENRI JAKUBOWICZ**

De enige Israëliëse langspeelfilm in de officiële selectie heette dit jaar **'Ha'Meshotet'** (De Zwerfer). Hij werd voorgesteld in de sectie 'Quinzaine des Réalisateurs', waar jonge regisseurs vaak hun eerste strepen verdienen. De titel beschrijft het eigenzinnige gedrag van Itzhak, een twintigjarige ultraorthodoxe student in een jesjiva (Talmuedische hogeschool).

Als teruggetrokken, verlegen jongeman leidt hij een kleurloos, sociaal geïsoleerd bestaan. Zijn voornaamste bezigheid bestaat er eigenaardig genoeg in om, zo mogelijk aan een snel ritme, heen en weer te marcheren in de straten, doelloos. Hij verslijt er een pak schoenen mee. In de jesjiva studeren zint hem niet, en thuis vindt hij geen rustpunt, want ook het verbale contact met zijn ouders verloopt bijzonder stroef. Een woord hier, een woord daar, hierbij blijft het. De harmonie tussen vader en moeder lijkt evenmin optimaal. Itzhak verneemt gaandeweg dat zij elkaar in bijzondere omstandigheden leerden kennen, toen de vader, als niet gelovige jongeman nog, in de cel zat.

Een medische urgentie, onder de vorm van plots opgekomen buikpijn, noopt Itzhak tot de schending van de sabbat. Een taxi vervoert hem ijlings naar het ziekenhuis, terwijl zijn vader de afstand te voet aflegt, zoals het voor een ultraorthodoxe man hoort, op die dag. Itzhak blijkt nierstenen te hebben en, onafhankelijk hiervan, een aderafwijking die zijn vruchtbaarheid bedreigt, aldus de arts.

De fysieke en psychologische impact van beide aandoeningen, vooral de tweede, belast nog meer het al wankel psychische evenwicht van Itzhak. Komt daar nog bij de aangebroken periode om voor hem de geschikte huwelijkspartner te vinden, via een tussenpersoon, zoals in die kringen gebruikelijk. De zoektocht naar deze zogenaamde *shidduch* is er ene vol hindernissen.

De jonge regisseur Avishai Sivan struikelt helaas zelf over de horden met zijn tweede langspeelfilm. Hij slaagt er niet in om zin en coherentie te geven aan zijn verhaal, dat parallellen oproept met *'Kadosh'* (1999) van Amos Gitai. Ook daar stond het thema van de steriliteit in de ultraorthodoxie centraal, na het huwelijk weliswaar. *'Kadosh'* bracht tenminste het halachische dilemma ter sprake (halacha=joodse wet), al was het met onnauwkeurigheden. Volledig geen aandacht hiervoor in *'Ha'Meshotet'*, dat enkel het zuiver medische luik wijd opentrekt. Dit geneeskundige deel, dat de drijfveer vormt voor de hele plot, is vanuit een wetenschappelijk oogpunt beschamend. Het Israëliëse artsensyndicaat zal met het hier besmeurde imago van het eigen corps, in binnen- en vooral buitenland, niet lachen. De adviezen die de artsen verstrekken aan Itzhak druisen immers tegen de huidige medische kennis in, alsof de regisseur zijn licht is gaan opsteken bij mensen die de verouderde inzichten van twintig jaar geleden nog uitdragen. Zo moet de arme Itzhak, op geneeskundige aanbeveling, liters water per dag drinken, onder het motto „hoe meer hoe beter“. Hij sleurt daarom overal een fles met zich mee. Ook een dieet

zonder zout en suiker wordt hem voor de stenen opgelegd, Joost weet waarom. Wanneer het gewenste resultaat uitblijft, krijgt hij de raad om nog meer te drinken. Totaal achterhaald, deze benadering, die niet alleen nutteloos is, maar ook potentieel schadelijk. Een gevaarlijk zouttekort in het bloed dreigt immers met deze maatregelen. Verder is ook de semi-urgente vasculaire ingreep die Itzhak ondergaat, zogezegd om onvruchtbaarheid tegen te gaan, overbodig. Net als de hele film, overigens.

In de marge van het festival maakte in Cannes de Israëlische cinema een betere beurt met de uitreiking van een prestigieuze prijs aan één van haar illustere ambassadrices. De actrice en kineaste Ronit Elkabetz kreeg in het luxueuze hotel Majestic de prijs 'France Culture Cinéma 2010', een onderscheiding uitgereikt aan een persoonlijkheid uit de bioscoopwereld voor de kwaliteit van haar werk en de kracht van haar engagement. In aanwezigheid van Gilles Jacob, president van het festival, bracht een zicht- en hoorbaar ontoerde Elkabetz hulde aan Frankrijk, het land waar zij een uitstekend onthaal vond, en aan Cannes: "Ik droomde van Frankrijk nog voor ik Frans spreken kon. Wanneer ik op de afgelegde weg, de laatste tien jaar, terugkijk, de periode waarin ik tussen Israël en Frankrijk pendelde, houd ik een bijzonder gevoel over. En dan mijn eerste Franse prijs, hier in Cannes, tijdens een festival dat mij zo nauw aan het hart ligt, gewoon fantastisch".

Minder gemediatiseerd, maar bruisend van commerciële activiteit, biedt de 'Marché du Film' de gelegenheid aan potentiële kopers om nieuwe producties te bekijken tijdens het festival. Verspreid over talrijke kleinere zalen, lossen films uit alle mogelijke contreien elkaar in een snel tempo af, van 's morgens tot 's avonds. Voor de toeschouwer is het zaak om het kaf van het koren te scheiden, zich niet te laten verblinden door opdringerige advertenties, maar met attente blik het aanbod volgens genre en thema te bestuderen. Deze doordachte keuze leidt soms tot aangename verrassingen, zoals het bijwonen van de vertoning van **'Three Stories of Galicia'**. Deze documentaire brengt drie gescheiden getuigenissen uit de Tweede Wereldoorlog, telkens door een vertegenwoordiger van één van de drie etnische groeperingen die de streek herbergde: een Jood, een Oekraïense en een Pool. Deze laatste, de rooms-katholieke priester Stanislaw Bartminski uit Przemysl, reflecteert op die periode: "Deze regio was het moederland van drie grote bevolkingsgroepen. Wij kunnen dit niet zomaar wegcijferen. Wij moeten ze gedenken. Wij zijn begonnen met de restauratie van begraafplaatsen, om de streek te eren die eens multicultureel was". Als voorbeeld toont hij in het naburige Krasieczyn een stel Joodse grafstenen, die er nu verzorgd bijliggen. Onder zijn impuls haalden jongeren uit het dorp de bomen en struikgewassen weg waaronder deze grafstenen, uit een periode tot 1941, in een woud bedolven zaten. Een gedenksteen meldt in drie talen, waaronder het Hebreeuws, dat het oord verfraaid werd door de rooms-katholieke gemeenschap van het dorp, ter ere van haar "oudere broeders in het geloof".

In de stad Boryslaw bleven na de Shoah slechts 78 van de vooroorlogse 20 000 Joden over. Aharon Weiss is één van die overlevenden, hij brengt zijn onthutsende verhaal in de film. Hij groeide op in de Joodse traditie, en had als burens in aanpalende huizen enerzijds de Oekraïense Yulia en haar zoon Juzek, en anderzijds een Poolse weduwe met twee zoons, Tadek en Kazik. Al dit jonge gezelschap leefde in goede verstandhouding, als speelkameraaden onder elkaar. Tot in juni 1941, tot de invasie van de stad door de nazi's. In de daaropvolgende chaos brak een pogrom los. Het plaatselijke uitschot vermoordde Joden, onder het goedkeurende oog van de bezetter. De familie Weiss – ouders met drie kinderen – vond een schuilplaats op de zolder van buurvrouw Yulia, die zich voorbeeldig gedroeg. Toen de nazi's bij haar aanklopten, met de vraag of zij het gezin Weiss ergens verstopte, antwoordde zij kordaat (Aharon luisterde mee): "Het doet er niet toe of die mensen hier zijn of niet, jullie zetten geen stap verder langs deze deur".

'Ha'Meshotet', de Israëlische film in Cannes

Na de drie dagen durende pogrom, die honderd Joodse levens eiste, keerde de familie Weiss terug naar haar inmiddels geplunderde huis. Daarna begon de ellende pas echt, met de deportatie van 12- tot 60-jarigen naar werkkampen. De Weisses, intussen vervoegd door een tante en neef van Aharon, zeven personen dus in totaal, moesten opnieuw schuilgaan en vroegen andermaal Yulia om hulp. Zij aanvaardde weer, in de wetenschap dat ophanging haar te wachten stond indien haar hulpactie naar buiten kwam. Met haar toedoen doken zij onder, nu in een ruimte geschapen door een kunstmatige houten muur, evenwijdig met de eigenlijke muur van het huis. Yulia nam haar intrek in het huis Weiss, om de nazi's te doen geloven dat het Joodse gezin weggevoerd was. Zij speelde een des te gevaarlijker spel, daar haar eigen zoon Juzek, met een geelblauwe armband aan, zich aangesloten had bij de beruchte Oekraïense politie, actieve bondgenoot van de nazi's in hun jacht op Joden. Telkens een niets vermoedende Juzek thuiskwam, deed Yulia alsof zij helemaal alleen leefde.

De situatie werd onhoudbaar, Yulia werd steeds meer in het nauw gedreven, en de familie Weiss kwam noodgedwongen met een nieuw plan: de ondergrondse opening opzoeken van een nabijgelegen kindertuin, de ruimte waar een Joodse man zijn bezittingen had achtergelaten na de Eerste Wereldoorlog, volgens de herinneringen van vader Weiss. De af te leggen weg moest wel het eigendom van die andere buurvrouw, de Poolse weduwe, doorkruisen. Ook zij stemde in, temeer daar zij eveneens een Jood verborgen hield, die dan maar met hen meeding. Met hun achten brachten zij de rest van de oorlog door in dat uiterst smalle vertrek, van april 1943 tot augustus 1944. Enkel zitten was daar mogelijk, en de lucht kwam binnen langs een paar gaten. Exact om de tien dagen kregen zij via Tadek voedsel, een brood per dag voor acht mensen.

Na de bevrijding door de Russen werden de rollen plots omgekeerd. Nu vroeg Yulia aan de Weisses om haar zoon Juzek, die dus met de nazi's had gecollaboreerd, ergens te verstoppert. Zij deden dat, in dezelfde schuilplaats die zij hadden bezet, ofschoon zij Juzek aan zijn lot hadden kunnen overlaten, hij die tenslotte tot de Oekraïense politie was toetgetreden die Joden doodschoot in het woud en hen in massagraven gooide. Maar de Weisses waren dit verzoenende gebaar verschuldigd aan Yulia, die zij even later ook van de klauwen van de KGB weghielden.

Een jaar na de oorlog vertrok de familie Weiss naar Palestina. Yulia en de Poolse weduwe met haar zoon Tadek kregen later de eretitel 'Rechtvaardigen onder de Volkeren'.

Olha Onyshko en Sarah Farhat, de twee kineasten, vermengen gevat de verbijsterende verhalen, sober en zakelijk gebracht door de protagonisten zelf, met lokale sfeerbeelden en historisch archiefmateriaal. ■